

**Prangalarla Koşmak:
1990'larda Özgür Basın Deneyimi,
Türkiye'de Derin Devlet ve Demokratik Özerklik
[Gülten Kışanak]**

TKD: Sizin için de uygunsa kısaca kendinizi tanıtabilir misiniz? Nerede doğduğunuzdan, nasıl büyüdüğünüzden ve eğitime başlama sürecinizden...

Gülten Kışanak: Ben 1961 Elazığ doğumluyum. Elazığ Öğretmen Lisesi'ni bitirdim. 1978'de Diyarbakır Eğitim Enstitüsü'nde Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kayıt yaptırđım. 1980'de darbeden iki ay kadar önce tutuklandım. PKK davasından yargılandım. Tabi ki o yıllar bir şekilde bizim politik kişiliğimizin, hayata bakış açımızın, kendimizi hayat içerisinde konumlandırmamızın da şekillendiğı yıllardı. Bir Kürt-Alevi ailenin çocuğuyum.

TKD: 1990'lar sürecinde sizin ne yaptığınıza gelmeden önce 80'lerde hayatınızın seyrinin nasıl geliştiğini netleştirirsek faydalı olacak. Siz cezaevinde ne kadar kaldınız?

Gülten Kışanak: Ben '82 Temmuz'una kadar Diyarbakır Cezaevi'nde kaldım, çıktım, bir daha girdim, 1984'ün sonuna kadar cezaevindeydim.

TKD: Peki çıktığınızda neler hissettiniz, nasıl gördünüz yeni siyasi konjonktürü, durumu? Kendinizi nereye konumlandırmak istediniz?

Gülten Kışanak: Doğrusu... 1980-82 arası Diyarbakır'da işkencelerin en vahşi olduğu dönemdi. Orada bütün bunları yaşarken fırsat buldukça birbirimizle yaptığımız sohbetlerde çıkmak ve direnmek, dışarıda bu işi devam ettirmek vardı. Hatta şöyle tahayyüllerimiz vardı: hani dışarıda bir şeyler oluyor da bizim haberimiz olmuyor. Bizi buraya kapamışlar, bize işkence yapıyorlar ama dışarıda bir şeyler oluyor. 1982'de tahliye olduğumda dışarıda toplumda gördüğüm sindirilmişlik duygusu ürkütücü bir şeydi.

TKD: Aslında dışarıyı içeriden daha kötüydü herhalde?

Gültan Kışanak: Çok kötüydü, ben o zaman fark ettim ki direnmek aslında insana çok güç veren bir şey. Biz o korkunç koşullarda bile hep dışarıda mücadeleye devam etmek için bir şeyler yapmak üzerine kafa yoruyor ve dışarıda da birilerinin bir şeyler yaptığını varsayıyorduk. 'Yok canım bu kadar da değil, darbe yapıldı ama birileri de direniyor, hani biz direniyoruz da dışarıda da birileri direniyor' gibi düşünüyorduk. Tüm iletişim olanaklarından yoksunsun çünkü. Hiçbir şekilde radyo, televizyon, gazete; böyle bir şey yok ve zaten görüş de yok. Hani biliyorsunuz Diyarbakır Cezaevi'nin koşullarını. Onun için benim kafamda da, kadınlar koğuşunda konuşurken, 'Dışarıda bir şeyler var, gidince biz de yolumuza devam edeceğiz...' vardı.

TKD: O zaman ciddi bir siyasi hayal kırıklığı oldu sizin için dışarı çıktığınızda gördükleriniz.

Gültan Kışanak: Dışarı çıktığımda toplumdaki o sindirilmişlik duygusu çok ürpertici bir şeydi, çaresizlik duygusu, 'başka çare yok' duygusu. 'Ne yapalım her gün baskın yapılıyor' duygusu. Evlere gidiyorsun; neredeyse bütün evlerde bir Atatürk resmini çerçeveletmiş asmışlar, baskınlarda bunu görünce çok kötü davranmıyorlar diye. Gerçekten dışarıyı içeriden daha kötüydü ve direniş duygusunun insanı daha güçlendirdiğini orada güçlü bir şekilde hissettim. Onun için ben Diyarbakır Askeri Cezaevi'ndeki direnişin çok ciddi bir toplumsal patlamaya yol açtığına yürekten inanıyorum. Dışarı çıktığımda toplumun halini gördüm çünkü. 1982'de Diyarbakır Cezaevi'ndeki direnişten sonra bunun topluma yansımalarını da izleyebildim. 1984'de çıktığımda, cezam bittikten sonra üniversiteye de bir tesadüf eseri gittim.

TKD: Nasıl bir tesadüf?

Gültan Kışanak: O kış halamın oğlu bize geldi, üniversiteye hazırlanıyor, dershaneye gidiyor, ara sıra ben ona yardım ediyordum derslerinde. Tam müracaat edeceği gün "Gültan Abla sen de müracaat et" dedi. "Boşver ne yapacağım ben onu" dedim. Israr etti, "Başvur, gireriz beraber sınava" dedi, girdik ve hiçbir hazırlık yapmadan, umduğumun çok üstünde bir puan geldi ve bu defa aileden 'niye gitmiyorsun' diye baskı oldu.

TKD: İzmir'de Ege Üniversitesi'nde mi okudunuz siz?

Gültan Kışanak: O zaman ben de şöyle düşündüm: 'Madem gideceğim üniversiteye, gazetecilik gibi politik bir işle meşgul olayım.' O sırada daha çok 1980 öncesi üniversitelerini hayal ediyordum ben. 1986'da artık öyle politik bir üniversite profili de kalmamış, ama ben yine de öyle düşünüyordum. Bir ikincisi puanım çok iyiydi ama ne yapabilirim, okuduğum üniversitenin bir işe yaraması lazım. O ara yazmanın önemli bir

şey olacağını, gazeteci olmanın önemli bir şey olacağını düşündüm ve gazetecilik yazdım. Birinci tercihim olarak Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne gittim. İlk yıl gitmiş olmak için gittiğim bir okuldu ama sonrasında 'Her mücadelenin bin bir türlü yolu vardır ve bu da bir yoldur' diye kendimi kapırdım öyle.

TKD: Kaç sene sürdü İzmir'de okuma süreniz?

Gülten Kışanak: Dört yıl. Dört senede bitirdim. Son senemde Halepçe katliamının protestosu eyleminde gözaltında alındım. Üç ay cezaevinde kaldım yine. O zaman çıktığımda bütün derslerimi mazeret sınavı hakkımı kullanarak verdim. Hepsini toptan verdim ve kurtuldum. Ama gazetecilik biraz bilinçli bir tercihti; üniversite çok bilinçli bir tercih olmamasına rağmen. 'Gazetecilik toplumun derdini dile getirmenin bir aracı olabilir, haksızlıklara müdahil olabilirsin, yanlışlıkları yazabilirsin' gibi fikirler vardı kafamda.

TKD: Siz herhalde bitirdikten sonra da hemen çalışmaya başladınız...

Gülten Kışanak: Evet, başladım.

TKD: Sizin biyografinizi okurken Güneş Gazetesi'nde çalıştığınızı gördük...

Gülten Kışanak: Güneş'te staj yaptım. Stajdan sonra da bir süre kaldım İzmir'de.

TKD: Ama herhalde Güneş'teki gazetecilik deneyiminden pek hoşlanmadınız?

Gülten Kışanak: Güneş'teki staj dönemim gazetecilik konusundaki hayallerimin yıkıldığı bir dönem oldu. Böyle bir şekilde adaletin avukatı olacaksın, yanlışlıkları göreceksin, yazacaksın diye umuyordum. Bu kadar saf değildi medyaya dair teorik yaklaşımım elbette ama belki Güneş'i biraz da başka bir yere koymaktan kaynaklıydı. Güneş o dönem daha demokrat bir iddiayla yayınlanan bir gazeteydi. Orada yaptığım bir iki habere karşı tutumlarını gördüm. Mesela şu gerçekten benim için çok korkunç bir deneyimdi: Zabıta seyyar satıcıların arabalarını toplamış ve gün içerisinde İzmir gibi bir yerde 100 tane tablayı götürmüş, kırmışlar bir de. Aileler, o tabla sahipleri, çoluk çocuklarıyla nasıl feryat figan durumdaydılar. Ben de bu mağduriyet hakkında haber yaptım. İstihbarat şefimiz çağırdı, Zabıta Müdürü gelmiş ve nasıl böyle bir haber yaparsınız diye baskı yapıyor. Ben Güneş gazetesinde staj yapıp arkasından bir ay daha kaldım, çalıştım. Tabii ideallerimiz doğrultusunda bir yayın hayatına girmek vardı kafamda. Bir arayış vardı ve bu döneme denk gelen haftalık Halk Gerçeği ve sonrasında Yeni Ülke olarak adını değiştiren yayın çizgisi başladı. İkisini bir arada götürmek çok mümkün değildi. Zaten Güneş gazetesi de kapandı. Ben

İstanbul'a geçtim Yeni Ülke'de...

TKD: Ne kadar sürdü o deneyim acaba?

Gülten Kışanak: Sanırım beş sayı kadar sürdü [Halk Gerçeği]. Çok emin değilim kaç sayı çıktı ama çok uzun sürmedi. Arkasından Yeni Ülke olarak kendisini dizayn etti ve daha güçlü bir medya organı olarak devam etti.

Özgür Basın Faaliyetlerinin Ortaya Çıkması ve Baskı-Engellemeler

TKD: Doğrudan 'Kürt Medyası' demek ne kadar doğru bilmiyorum ama Kürtlere dair perspektif, vicdan geliştiren medya; onun gelişim sürecinde siz hangi aşamalarda bulundunuz, neler yaptınız? 1990'ların ilk yarısında özellikle..

Gülten Kışanak: Medyanın kendisini nasıl tanımladığı bence önemli, bu tanım üzerinde de durmak gerekiyor. Mesela ilgili çalışma, kendisini 'Kürt basını' olarak tanımlamak yerine 'özgür basın' olarak tanımlamayı tercih etti hep. Ama bu Kürt medyası olmamaktan kaynaklı bir şey değil. Türkiye medyasının devletçi karakterine bir cevap olarak 'özgür basın' iddiası vardı. Çıkışındaki gaye şuydu: hem Türkiye'deki emek mücadelesine, sosyal ve ekonomik Türkiye'nin bir bütün olarak sorunlarına parmak basan, hem de Kürt sorununa dair objektif, doğru bilgilendiren, bu doğrultuda politika üretmek yayıncılık yapmaya çalışan bir yayın çizgisi oluşturmaya çalıştık. İlk günden itibaren bu konuda bence başarılı da bir yayın performansı ortaya koyduk. Bir şekilde bu başarının arkasında şöyle bir şey vardı: Bu iki şeyi bir yayında buluşturmak, ikisinin ihtiyaçlarını birden karşılamak ve toplumsal mücadeleye ivme kazandıracak bir iş çıkarmak. Bu fikrin kendisi başlı başına önemli bir şeydi ve bu fikri hayata geçirecek kadrolar konusunda da imkanlarımız oldu. İşte Güneş Gazetesi kapanmıştı, orada çalışan demokrat gazeteciler vardı. Darbecilere bağımlı medyadan bıkmış demokrat gazeteciler vardı ve Kürtler de bu alana ilgi göstermeye başlamıştı. Bunların hepsinin harmanlandığı, yan yana geldiği iyi bir konseptti ve başarılı da oldu.

TKD: Çıkışıyla birlikte ciddi baskılarla da karşılaştı Özgür Basın oluşturma girişimi. Bu baskı-engelleme pratiklerini detaylı açıklayabilir misiniz?

Gülten Kışanak: 1991'de SS kararnamele diye bilinen kararname çıkarıldı. Bu sansür ve sürgün kararnamele aracılığıyla basın mensupları için il dışında çıkartabilme, belli bir süre giriş yasağı koyabilme, gazetelerin hoş gitmeyen yayınlarını sansürleme veya gazeteleri basan matbaalara ceza verilebilme gibi cezaları öngören uygulamalar yürürlüğe sokuldu. Yeni Ülke'yi çıkartırken ciddi bir şekilde gazeteyi basacak matbaa bulma konusunda çok zorlandık. En son şöyle bir formül bulmuştuk; gazete yayınlanmadan iki tane avukat gelip son halinin çıktıklarını alır, önümüze koyar, satır satır okurduk beraber. 'Şurayı çıkartalım, burayı çıkartalım, Kürdistan yazacaksak 'K.' yazalım...' Böyle kirli sansürün uygulandığı bir

dönemdi ve bedelini yazı yazan, haberi yapan ve onaylayan herkes ödüyordu, yazı işleri müdürü ceza alıyordu ve üstüne matbaaları kapatıyorlardı. O kadar sistematik bir sansür vardı ki, önceden imzalayıp noktalı boşlukları olan toplatma tutanağını basın polisinin eline veriyorlardı, polis matbaada çıkan ilk gazeteye bakıyor, ona göre o günkü gazetenin tarihini, sayısını yazıyor, oradan beğendiği bir başlığı yazıp -genellikle de manşet oluyordu bu- ve nihayetinde gerekçelendirip bize hemen tebliğ ederek gazetelere el koymaya kalkışıyorlardı. Biz onun için baskıyı farklı saatlerde yaparak polisi atlatma yöntemlerinden tutun da matbaadaki işçilerle anlaşılıp birkaç paket saklayıp arkadan göndermeye kadar alternatif yollar denedik. Çünkü fiili bir sansür vardı ortada. Normalde o yayının basılıp, dağıtımına girmesinden sonra yani basın savcısının inceleyip toplatma kararını vermesiyle olması gerekirdi ama kanunsuz bir şekilde polislerin elindeki imzalanmış bir evrak ile engellemeye çalışıyorlardı.

TKD: Sizin de bahsettiğiniz gibi aslında gazeteyi çıkarma başlı başına ciddi bir mücadele alanı haline geldi.

Gültan Kışanak: Tabii, o başlı başına bir uzmanlık alanıydı. Zaten bizde arka arkaya çıkan bir gazete en fazla 7-8 ay yayın hayatına devam edebiliyordu çünkü ilk sayıya açılan dava 7-8 ay içerisinde sonuçlanıyor ve 'pat' diye kapatma cezası geliyordu.

TKD: O süreçte birçok kez gazetenin ismi de değişti, bugün de olduğu gibi...

Gültan Kışanak: Tabii, yeniden her defasında, onun için biz kendimize yeni bir isim bulmuştuk: "Gazete Çıkartıcısı". Bu konuda uzmanlaşmıştık adeta. Yeni gazete nasıl çıkartılır, bürokratik işlemler nasıl olur, yeni mizanpaj nasıl yapılır gibi konularda.. Eski gazetenin devamı olmaması lazım, devamından da kapatıyorlar çünkü. Karakterinin benzememesi lazım, sayfa sayısının benzememesi lazım, sayfa başlıklarının benzememesi lazım. Kapatılan gazetenin üçüncü sayfası politika haberleriye ve yeni çıkardığın gazetenin üçüncü sayfası da politika haberleriye, 'bu onun devamıdır' diye ona da kapatma gelebilirdi. Çok incelikleri olan bir sanat haline dönüşmüştü yeni gazete çıkarma işi ve bu baskıları atlatma yöntemleri. Mesela kapatma cezasına kalmadan fiili olarak uyguladıkları bir yol da yazı işleri müdürünü tutuklamaktı. Bu konuda gerçekten çok fedakar bir yaklaşımla yüzlerce insan getirip sabıka kaydını, diplomasını, evraklarını hazırlayıp gazeteye bırakıyordu. 'Yazı işleri müdürü olarak beni de bildirebilirsiniz' diye. Gönüllü olarak ceza almaya aday insanlar, tutuklanacağını bile bile, ceza alacağını bile bile. Özgür basının arkasındaki toplumsal desteği gösteren önemli göstergelerden biridir.

TKD: 1990'ların ilk yarısında devletin uyguladığı baskı, engelleme yöntemleri hep bu şekilde sürmedi. Aslında sürecin sertleşmesiyle beraber daha sert haller de aldı herhalde?

Gültan Kışanak: 90-94 arasında katliamlar çok yoğundu. 26 arkadaşımızı yitirdik. Bunun içerisinde gazete dağıtımçıları var, gazete bayisi var, muhabirler, yazarlar gazetenin her kademesinde çalışan insanlara yönelik ciddi bir infaz süreci yaşandı. 1994 baskılar ve sansür konusunda işin iyice çığırından çıktığı bir yıldır. Sonrasında bunun belgesini de bulduk ve gazetede yayınladık. Dönemin başbakanı Tansu Çiller'in imzasıyla gönderilmiş bir genelge var. Gündem gazetesinin bertaraf edilmesi -tam kelime olarak 'etkili yöntemlerle bertaraf edilmesi, gereğinin yapılması'- diye yazılmış bir genelge. O genelgeden sonra gazete binası bombalandı.

TKD: Bu bombalanma tam olarak hangi yılda oldu acaba?

Gültan Kışanak: 1994'te.

TKD: Kürt hareketinin bölgede bir takım gazetelerin dağıtılmasına yönelik tavır aldığı bir süreç de oldu aslında. Sonuçta Kürt hareketi baskılar karşısında tamamen edilgen konumda değildi. Kendi iradesi doğrultusunda tepkiselliğini ortaya koyuyordu. Gazetenin bombalanması olayına ayrıca geleceğiz ama Kürt hareketi ile devlet arasındaki karşılıklı siyasi etkileşimlere baktığımızda neler söylenebilir bu duruma dair?

Gültan Kışanak: Şöyle bir şey vardı: 1990'lı yıllarda Gündem'in ve Yeni Ülke'nin çıkması, biraz da halkın gerçeği gördüğü yıllardı ve beraberinde diğer basına karşı tepki de gelişti. Ama ortadaki ana akım medyadan salınan 'yalan' sadece üzerine yalan söyleyen kesimle kalmayıp toplumsallaşıyordu. Çünkü onun yazdığına baktığımızda 'Falanca köyü PKK bastı, şu kadar köylüyü öldürdü' haberini gazetelerde okuyordu insanlar. Ama diğer yandan Özgür Basın ise köydeki kişilerin anlatımıyla, muhtarın söylemiyle, zaman zaman fotoğrafıyla, askerın yaktığı-boşalttığı köylerde yaşananları ve insanlara nasıl işkence yapıldığını ayrıntılı anlatıyordu. Yalan yazan gazetelere karşı ciddi bir toplumsal refleks vardı okumama doğrultusunda. Bu dönemde kısa süreli, PKK'nin izah ettiği kadarıyla uyarıcı mahiyette, gazetelere 'Neden yalan yazıyorsunuz?' diyerek ve dağıtımçılara da 'Bu gazeteleri dağıtmayın' dedikleri kısa bir dönem oldu. PKK'nin belki bir iki böyle bir denemesi olmuştur ama bu politik bir tutum olarak çok süreklilik kazanan bir tutum olmamıştır.

TKD: Bu bombalama olayından önce miydi yoksa daha sonra mıydı acaba?

Gültan Kışanak: Ayrıntısını şu an çok hatırlamıyorum ama bombalama olayının bununla bir bağı hiç bir şekilde yok. Bombalama olayı 1990-94 arası devletin topyekün savaş konseptini hayata geçirdiği ve özelinde '92 konsepti' dedikleri konsepti hayata geçirmeleri ile ilintiliydi. Bunun içerisinde medyaya da rol biçildi ve geleneksel olarak devlete bağlılığın ötesinde, her kesimden güncel-rutin bağlılık isteyen bir sürece girildi. Neredeyse aylık brifinglerle bu ilişkinin sürekli kılındığı, yeri geldiğinde askeri helikopterle götürülüp kırsal alanlarda gezdirilip haber yaptırıldığı ve

hatta Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait merkezin yaptığı-montajladığı görüntülerin doğrudan yayınlandığı, sadece onların verdiği fotoğraflar üzerinden haber yapan, haber kaynağı olarak tamamen OHAL valiliğinden, ordudan, genellermaydan beslenen, yani onların yaptığı açıklamalarla, onların verdiği malzemelerle kendini sınırlayan bir medya gerçeği ortaya çıktı. Sadece ideolojik olarak devletin politikalarına, devletin resmi ideolojisine bağlı kalarak kendilerinin bu doğrultuda yayıncılık yapmasının ötesinde medyaya rutin olarak müdahale edilen bir süreç vardı.

TKD: Bu strateji tam olarak ne zaman yürürlüğe sokuldu, hatırlıyor musunuz?

Gülten Kışanak: Sanırım 1992 yılında Güney Savaşı'ndan önce, sınır ötesi operasyondan önce başlayan bir süreçti. Onun öncesinde rutin olarak başladı ve sonrasında da devam etti. Medya-ordu ilişkileri, medya-savaş ilişkisi düzlemindedi. Buna kafa tutabilen tek Gündem vardı ve etki gücü çok yüksekti. Sadece Kürtlerle sınırlı olmayan bir etki gücü vardı. Ayrıca yurtdışında da basılıyordu Gündem. Diplomatik faaliyetleri sırasında Türkiye'nin karşısına çıkan bir “engel” oldu. Yurtdışında “Bak sizi bunu yapmışsınız” diyorlardı Türk devletine. Sonra gelen diplomatik heyetlerin önemli başvuru kaynaklarından biri haline gelmişti gazete. Gazeteciler, politikacılar, diplomatik heyetler gazeteden bölgede neler olduğunu ve Kürtler ile devlet arasında neler yaşandığını öğrenmek için gazeteye geliyorlardı, başvuru merkezi halindeydi. Ve uyguladıkları hiçbir yöntem bu yayını kesemedi, durduramadı. Fiili olarak çalışanlarını öldürdüler, tehdit ettiler, ajanlık teklif ettiler, sansür uyguladılar, yasaları sonuna kadar zorladılar, yasadışına çıktılar, hukuk dışı her yolu denediler. Olağanüstü Hal Bölge Valiliği gazetesinin bölgeye girişini dahi yasakladı, yani gerçekten devlet çok olağanüstü bir çaba sarf etti. Nihayetinde bu topyekün savaş konsepti içerisinde, bu yayının susturulması gerektiğine merkezi olarak karar verdiler, bombaladılar. Biz bombalamadan iki gün sonra ilgili belgeyi bulduk, yayınladık. Dönemin başbakanı Tansu Çiller'in imzasıyla “En etkili yöntemlerle bertaraf edilmeli, gereği yapılmalı” diye genelge gönderilmiş. Şimdi bu genelge ile meşrulaştıran ve yapılması sağlanan bir şeydi bombalama olayı. Bu belgeyi gördükten sonra Kürt sorunu konusunda hala çok pozitif bir tutumu olmayan Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi bile bir gazeteye verdiği röportajda “Gazete idarehanesi bombalanan kadın” diye bahsetti başbakanı, davalık oldular Çiller ile. Yani onun bile tepkisini çeken bir baskı süreci vardı.

TKD: Peki nasıl sonuçları oldu bu bombalamanın gazete üzerinde? Kesildi galiba gazetesinin o süreçte yayınlanması?

Gülten Kışanak: Hayır kesilmedi, biz aynı gün çıkardık gazeteyi. Sabah saat 4 civarında gazete bombalanmıştı. Gittik, alev alev yanan bina ile karşılaştık, yaralı arkadaşlarımız vardı. Saat 7'ye kadar hastanelerde arkadaşlarımızı bulduk, ihtiyaçlarını karşıladık. Saat 9 gibi şöyle bir işbölümü

yaptık; bazı arkadaşlar hastanelerde kalacak ve arkadaşların ihtiyaçlarını karşılayacak; kan ihtiyacı mesela, ameliyat olanlar da vardı. Bir grup arkadaş da 'biz gidip gazeteyi nasıl çıkartabiliriz, bunun yolunu arayalım' dedik, 'biz bu gazeteyi bugün mutlaka çıkartmalıyız' dedik ve akabinde çok güçlü bir dayanışmayla karşılaştık. Özgür Halk bürosunda bir toplantı yaptık. Bütün Sol dergi temsilcilerini çağırdık; geldiler. Hepsi "Bizim büromuz sizin büronuzdur, bizim imkanlarımız sizin imkanlarınızdır, gelin elbirliğiyle bu gazeteyi çıkaralım" dediler. Aramızdan bir grup gidip haberleri yaptı. Başka bir grup dergide onların büyük bilgisayarlarında sayfa mizanpajlarını yaptı. Başka bir dergide de montajı yapıyordu. 4-5 dergi bürosunu kolektif kullanarak o gün gazeteyi yetiştirdik ve matbaaya gönderdik. Toplam sekiz sayfa çıktı: "Bu Ateş Sizi de Yakar" manşetiyle.

TKD: Aslında 1990'ların ilk yarısında Kürt hareketi ile Türkiye'deki aydınlar ve sol-sosyalist yapılanmalar arasında şimdi olduğu kadar bir ayrıklık yoktu anlattığınız üzere. Sonrasında, Türklerle Kürtleri ayırıştıran temel dinamik neydi?

Gülten Kışanak: Biraz önce anlatırken Gündem gazetesini ilk çıkarttığımızda hangi konseptte çıkarttığımızı ve nasıl bir kolektif çalışma yaptığımızı ifade ettim. Arkasından başlayan ölümlerin yarattığı sonuçlardan birisi de Türk aydınlarıyla Kürtlerin özgürlük arayışı arasına mesafe girmesi oldu. Bu süreç devam etti tabii. 1994-95'e kadar çok yoğun baskıların olduğu bir süreç yaşadık. Tabii ki, başka etkenler de mutlaka vardır. Ben tek etken olarak devletin baskıları üzerinden yorumlamak istemiyorum. Hatta böyle tanımlarsak birçok aydına, demokrata haksızlık da olabilir. Hani her şeye rağmen Kürtlerle birlikte olmayı göze alabilen çok insan var. Basına yönelik baskının temel hedeflerinden birisi de bu ayrışmayı yaratmak, Kürtleri tecrit etmek, başka bir köşeye sıkıştırmak yaklaşımıydı ve kısmen de başarılı olduğunu söyleyebilirim.

Kürt Hareketi Karşısında Oluşturulan Derin Devlet: Henüz Çatlamadan Onarılan Kabuk

TKD: 1990'ların ilk yarısıyla ikinci yarısını karşılaştırdığınızda ne söyleyebilirsiniz? Sizin 1990'ların ikinci yarısına dair tespitiniz şu yönde olur mu: 1990'ların ilk yarısındaki konsept daha düşük yoğunlukta devam etti, yani savaşın yoğunluğuna paralel bir şekilde o baskı-engellemeler azaldı.

Gülten Kışanak: Sonuçta bu tür politikalar, her şeyi göze alan politikalar biteviye devam edemiyor. Hele hele Türkiye gibi kendisini farklı yerde konumlandıran, farklı bölgesel fonksiyonları olan, dış dünyayla farklı ilişkileri olan bir ülkede. Kendisini tamamen dışa kapatmış bir ülke değildi sonuçta. 'Her şeyi de canımın istediği kadar yaparım' diyemiyordu. Bunu ancak bir dönem uygulayabilirdi. Bu tür politikalar oluşturulurken, bunun planlaması içerisinde bir zaman planlaması da vardır. Bir hedef planlaması var; 'ben şu kadar zamanda şunları şunları yaparsam; sustururum,

korkuturum, sindiririm, bitiririm' planı var. Şöyle bir şey yok: 'Onlar dirensin ben habire öldüreyim' diyen bir politika değildi bu. Bir hedef ve zaman planlaması içinde koordine edilmiş, planlanmış uygulamalardı. Ben 1992'deki topyekün savaş konseptinin hem kendi zaman planlanması nedeniyle hem de karşılaştığı direniş nedeniyle artık '94 sonlarında işlevini yitirmeye başladığını, '95'te uzatmaları oynadığını, '95'in sonunda bu konsepti sorgulamak zorunda kaldıklarını düşünüyorum. Kendileri açısından zaman planlamasının bence sonuna gelmişlerdi. Hedeflerine ulaşamamışlardı. Güçlü bir direnişle karşılaşmışlardı. Artık burda da bir değışikliğe gitme ihtiyacı vardı ki '95 ve '96 Susurluk patlak verdi.

TKD: Onu yürüten yapının ifşa olduğunu söylüyorsunuz. Peki tam olarak nasıl bir yeniden örgütlenmeye, konumlanma ve stratejik hamlelere girişmişti devlet?

Gültan Kışanak: Böyle bir şey içersinde temel dinamik -dönemin cumhurbaşkanı Demirel'in de savunduğu gibi- 'Devlet kimi zaman rutin dışına çıkabilir' konumlanmasıydı. '92 konsepti diye kodlanan Topyekün Savaş Konsepti temelinde devletin rutin dışına çıktığı bir programdı. Genel olarak hukuksuzluk üzerinden yürüyordu. Topyekün savaş yapılanması içersinde Çiller'in özel örgütü vardı. Bunun içersinde JİTEM var. Özel Harp Dairesi'nin devamı olan bir şeydi. Özel Harp Dairesi, Türk Silahlı Kuvvetleri içersinde kendini konumlandırmış, geçmişi 1952'lere, kontrgerilla sürecine dayanan ve kendilerini devletin meşru organı olarak gördükleri bir yapıdır. Özel Harp Dairesi bu topyekün savaş konseptini planladı. Planlarken de devletin resmi kurumları, araçları dışında yeni araçlar da yarattı. İşte Hizb-i Kontra budur. İşte bugün Arif Doğan diyor zaten; "Ben JİTEM'i de kurdum Hizb-i Kontra'yı da kurdum. Hüseyin Velioglu benim arkadaşım, görüşüyorduk" diyor. Şimdi Hizb-i Kontra, JİTEM ve Çiller Özel Örgütü ile birlikte bu konseptin sacayaklarıydı ve Çiller Özel Örgütü hususi olarak Kürt işadamlarını öldürmek üzere kurulmuş bir örgüttü.. Devletin resmi organları dışındaki araçları da kullanmak yoluyla bir planlama vardı ve bu planlama biteviye devam edemezdi. Zaman planlaması içersinde kendi hedeflerine ulaşamadı. Arkasında binlerce ölüm, binlerce yakılmış-yıkılmış köy bıraktı ama karşısına direnen bir halk çıktı, bütün bu zulme rağmen boyun eğmeyen bir halk duruyordu. Bu rutin dışına çıkan devlet kurumları, doğal olarak ekonomik kaynakları itibariyle de, kontrol mekanizmaları itibariyle de rutin dışına çıktı. Bu hamle kapsamında itirafçıları kullandılar.

TKD: Susurluk olayı bu konsept dahilinde tam olarak nereye oturuyor?

Gültan Kışanak: Artık kendi menfaatleri doğrultusunda da çalışan, kontrolü kolay olmayan başka yapılanmalar çıktığı için Susurluk patlak verdi. Susurluk bence mizansen bir kazaydı. Bu işi bir yerde noktalamak için irade dahilinde verilmiş bir karardı; gitmiyordu böyle. 'Biz bu konsepti değıştirip yeni bir planlama yapalım' anlayışının ürünüydü. Rutin dışına

çkan, çeteleşen, vaktiyle tanımlanan işler dışında da işler yapmaya başlayan ve geçmişteki bu kirli işleri yaptıkları için açığa çıkmaları halinde her an devleti zora sokabilecek bu yapıların temizlenmesi gerekiyordu. Böylece bir süreci kapattılar. Benim, orada aslında Türkiye'nin bu aydınlık, demokrat yüzü konusuna en eleştirel yaklaştığım süreçlerden biri Susurluk sürecidir. Susurluk sürecinde gerekli toplumsal muhalefet ortaya çıksaydı, bunun üzerinde ciddi bir şekilde gidilseydi; bu bir hesaplaşmaya, bir yüzleşmeye dönüşebilirdi. Bütün boyutlarıyla, bugün ortaya çıkmaya başlıyor. 15 yıl sonra, 2010'da bugün Arif Doğan söylüyor, Atilla Kıyat söylüyor. Aslında Susurluk patlak verdiğinde devlet bu işi bir sınırdı tuttu. Kendi bağırsaklarını temizledi diye tanımlanabilir bu. O bağırsaklar temizlenirken biz onun bütün anatomisini çıkarabilirdik. 'Arkasında şunlar şunlar var, sadece üç-beş kişinin çete faaliyeti değil' denilebilirdi. Orada ciddi bir şekilde karşı duran, sorgulayan, deşifre etmeye çalışan ciddi bir toplumsal muhalefet çıkmadı. Özgür Basın olarak bütün bu yaşadığımız katliam, baskı, öldürme, ceza tehditlerinden sonra bizim de zayıflamış olduğumuz bir süreçtirdik. Ayaktaydık ama bütün bunları toparlayabilecek, farklı çevreleri de burada buluşturabilecek, yeni bir basın üzerinden deşifre etme mücadelesini güçlü bir şekilde yürütecek düzeyde değildik. Kendi çapımızda bunu yaptık yine, o dönem bakılırsa bildiğimiz doğruları söyledik. Ama bunu kanıtlamak, bunu bir baskıya ve yüzleşmeye dönüştürmek, uzantılarını çözmek konusunda bir gücü açığa çıkarmaya da gücümüz yetmedi.

TKD: Süreci devam ettirecek olursak, sizin gazetecilik deneyiminizin devam ettiği 2002'ye kadar gelelim. Öcalan'ın uluslararası güçler tarafından Türkiye'ye verilmesi durumu var. Bu süreci devletin Kürt hareketine dair politikası ekseninde değerlendirdiğimizde, bunu devletin amaçları-stratejileri doğrultusunda nereye oturtmak doğru olur? Öcalan yakalandıktan sonra da Kürt hareketi içerisinde çok ciddi kırılmalar, tartışmalar, yer yer kopmalar ve yeniden restorasyon çabaları oldu. İmralı sürecinin başlamasını bahsettiğimiz devlet politikası ekseninde nereye oturtalım? Sonuçlarıyla birlikte hedeflerini nasıl anlamak mümkün olabilir?

Gülten Kışanak: Bu konuda henüz kamuoyuna yeterince bilgi yansımamakla birlikte '98'de bir ateşkes denemesi var. Biliyorsunuz. O zaman Sayın Öcalan'ın Roj TV'de yaptığı bir programda söylediği bir söz vardı: "Bu belki bir oyun, belki bir komplo ama deneyeceğim". Hatta ben sözel olarak şunu bile telaffuz ettiğini biliyorum: "Bunun sonu Türkiye'de bile bitebilir". Bu sözü yanlış hatırlamıyorsam Roj TV'deki bir programda söylemişti. Şu anda ben bu konuda çok spekülatif bir yorumda bulunmak istemiyorum. Fakat kabaca şöyle bir hissiyatım var; '98 ateşkes görüşmelerinin içerisinde Türkiye devletinin belki bir politika üretme çabası vardı, belki bir uzlaşma arayışı da vardı. Bir şey diyemiyorum. 'Biz yenışemedik o halde uzlaşalım' diyen bir yaklaşımdı belki de. O ateşkes görüşmeleri, -açığa çıkıyor ki- bazı görüşmeler bu dediğim eksende olmuş. Hatta ordudan bazı yetkililerin Avrupa'ya gittiği, PKK'li yetkililerle

görüştüğü, dönemin başbakanlarının Sayın Öcalan'a mektup yazdığı ve bunun üzerine Öcalan'ın bir ateşkes ilan ettiği düşünülebilir. Ama yine söylüyorum; belki bir tasfiye hesabı vardı. Belki de bir çözüm arayışı da vardı. Gidişi başka bir rotaya çevirme, çatışma zemininden çıkartma arayışı da belki vardı. Tam bu süreçte şu sorunun cevabı benim açımdan henüz verilmiş değil ve kamuoyu da bunun üzerine çok gitmedi: “Bu ateşkes görüşmeleri de yapılan planın bir parçası mıydı yoksa bir yerden empoze mi edildi?” Öcalan'ın Suriye'den çıkartılmasına ilişkin program aslında iki-üç aylık bir program. Meşhur Hatay'a gidip sınırdaki yapılan konuşmayla, Demirel'in söylemiyle başlayan ve toplam iki- üç aylık bir süreç yaşandı. Bu ateşkes de görüşmelerle geliyor. Bana fikren yakın gelen bir yorum var. Bu sorunun çatışma zemininden çıkıp bir çözüme doğru evrilmesini engellemek isteyenler Öcalan'ı teslim etme formülünü Türkiye'ye sundular. Türkiye'ye de bu çok cazip geldi ve iki- üç ay içerisinde bu taraftakiler rollerini oynadılar. Onlar da öbür taraftan getirip teslim ettiler. Bugünlerde bunu söylemek çok zor aslında. Ama Öcalan'ın Türkiye'ye teslim edilmesinin Kürt sorununu çözümsüzlüğe mahkum etmek isteyen bir yaklaşımın bir sonucu olduğunu düşünüyorum. Öcalan'ın İmralı'da değil de dışarıda herhangi bir yerde olması halinde, bu sorunun belki o kadar uzamadan çözüme kavuşması ihtimali daha güçlü olabilirdi diye düşünüyorum. Çünkü şu anda Öcalan'ın kendisinin İmralı Cezaevi'nde bulunması bu sorunun çözümü konusunda başlı başına bir problem alanı. Dünyada şöyle bir örnek yoktur; 'Benim liderim içeride kalsın ama ben barışa yanaşayım' . Bu yoktur, her şeyin doğasına aykırıdır. O zaman çözümün bir parçası olarak İmralı gerçeğinin artık bitmesi gerekiyor. Öcalan'ın dışarıda olması gerekiyor. Bu da Türkiye'ye çok ağır ve zor geliyor. Bunun kendisi bir problem alanı.

Demokratik Özerklik Projesi: Birlikte Yaşamak Nasıl Mümkün Olabilir?

TKD: 2000'li yıllarda Kürt hareketi bağlamında yeni bir sürecin başlaması, özellikle 2003-2004 yıllarına denk geliyor. Ana akım Türk medyasında yıllardır Kürt meselesine dair tartışmanın içerisinde şöyle bir iddia var: 'Kürtler, Kürt hareketi, legal Kürt hareketi ne istediğini tam olarak bilmiyor.' Böyle bir söylem son sürece kadar hep vardı. Siz bağımsızlık mı istiyorsunuz? Siz federasyon mu istiyorsunuz? Siz yoksa sorunu ulus-devlet içerisinde çözecek bir şey mi ortaya koyuyorsunuz? Bu ve benzeri sorularla 'Sizin zaten kafanız karışık siz ne istediğinizi bilmiyorsunuz' gibi bir yaklaşım kristalize olmuştu son aylara kadar. Bu *demokratik özerklik* çıkışı ve ortaya konan somut talepler, herhalde buna dair bir cevap olarak okunabilir. Bu 'kafa karışıklığı' suçlamasının nedenlerini demokratik özerklik talebine paralel bir biçimde nasıl anlamak gerekiyor?

Gültan Kışanak: Kürtlerin aslında ne istediği başından beri biliniyor bence. Demokratik özerklik tartışmasından da görüleceği üzere; Türkiye, Kürt meselesini hep bir egemenlik paylaşımı meselesi olarak gördü ve bu

yüzden de hep güvenlik sorunu olarak kodladı. Devlet kendisini Kürtler üzerinde egemenlik kurmak üzerinden konumlandığı için aslında buna itiraz edilmesine itirazı var devletin. Onun için de klasik yaklaşımlarla 'Devlet mi kurmak istiyorsun, federasyon mu olmak istiyorsun?' tartışmasıyla sınırlıyor meseleyi. Demokratik özerklik programı, ortak yaşam iddiasını ortaya koyan, aynı zamanda devlet yapılanmasının demokrasiye duyarlı hale getirilmesi ve temsili demokrasinin handikaplarını aşacak ve yeni katılım olanaklarını yaratan bir projedir. Başlı başına Kürtlerin kendilerinin bir bölgede mevcut sistemin egemenlik haklarını alıp bir parçasını kullandıkları bir talep değil. Devletin de değişmesini öngören, devletin de demokratik cumhuriyete dönüşmesini öngören ve bu anlamda özerk bölge yönetimlerinin kurulmasını, bu bölge yönetimlerinin de alışık olduğumuz klasik bölge yönetimleri şekillenmesi yerine, katılımcı demokrasiyi esas alan ve halk meclisleri aracılığıyla temsili demokrasinin eksiklerini gideren yeni bir yönetim modelidir. Bunun içerisinde Kürt sorununun çözümünün daha kolay olabileceğini ama tüm Türkiye'nin yeni bir yönetim anlayışına doğru gitmesini öngören bir proje.

TKD: Türkiye'de siyasi rejimin değişmesi gerektiğine dair bu yaklaşımı daha somut bir şekilde ortaya koyabilir misiniz?

Gülten Kışanak: Biz demokratik özerklik projesini üç yıl önce Türkiye kamuoyuna sunduk DTP'nin ilk kongresinde. Bizler, 2007'de seçildikten hemen sonra yaptığımız ilk kongrede bunu bir belge olarak sunduk ve programın bir parçası olarak kabul edilmek üzere bir karar tasarısıyla birlikte delegenin onayından geçirdik. Partimizin resmi belgeleri içerisinde devletin resmi kurumlarına da gitti. Biz de toplumsal dolaşıma soktuk, yani mecliste herkese gönderdik, siyasi partilere gönderdik, STK'lara gönderdik, akademisyenlere gönderdik. Kimse bunu tartışmadı. Üç yıldır biz bunu tartışabiliydik 'nasıl olmalı?' diye. Çünkü bizim sunduğumuz projenin ana parametreleri var. Bunu bir kere daha burada paylaşmak istiyorum. Ana parametrelerden bir tanesi, bu bir Türkiye projesi. Kesinlikle bir coğrafik bölgeye ya da bir etnik kimliğe özgü bir proje değil. Türkiye geneli için uygulanmasını öngördüğümüz bir proje. Çünkü Türkiye'nin artık bu katı merkezîyetçi yapı ile yönetilmediği ortada. Merkezi hükümetin taşra teşkilatlarının hepsi çökmüş durumda, düzgün işlemiyor şu anda. Sosyal hizmetlerden tutun, ulaşım hizmetlerine kadar merkezi hükümetin bütün politikaları yerelerde işlemez durumda. Adalet hizmeti çökmüş, eğitim sistemi çökmüş, ihtiyaçlara cevap veremiyor. Bunun bir şekilde değiştirilmesi, yerel yönetimin güçlendirilmesi ve merkezi yönetimin birtakım yetkilerinin yerele devredilmesi gerekir. Şimdi bunun böyle temel bir politika olarak gerekli olmasının nedenleri var. Türkiye gibi coğrafi olarak bu kadar büyük olan ülkelerde, bu kadar etnik, kültürel, inançsal farklılıklar arz eden bir toplumsal yapıda ve bölgesel olarak ciddi sosyo-ekonomik gelişmişlik farkları olan ülkelerde, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi programının bir parçası olarak yerel yönetimleri toplulaştırma programı da var. Şu anda Türkiye gerçeğine bunu uygularsak

81 il, 3781 ilçe var. Bu kadar büyük yerel birimler üzerinden yereli güçlendiremezsin. Yetki devri yapamazsan bir karmaşa her zaman çıkar. Halihazırdaki yollarla daha kaliteli hizmet üretemezsin. O zaman bu mevcut yerel yönetim birimlerini de toplulaştırarak başka bir araca ihtiyacımız var. Yani bunu 81 vilayet üzerinden değil de acaba 25-26 bölge esaslı üzerinden planlanabilir mi? Sosyal, ekonomik ya da coğrafi olarak birbirine yakın idari birimlerin yeniden düzenlenmesinden bahsediyoruz.

TKD: Bu tanımın yapılmasına müteakip ortaya konan sorular genelde daha somut bir zeminden geliyor. Lakin analitik bir tartışmanın gerçekleşmesine genellikle müsaade edilmiyor. Özellikle televizyon tartışmalarında 'sizin kendi polisiniz mi olacak?' veya 'sizin kendi meclisiniz mi olacak?' gibi sorular yöneltiliyor hep. Gerçekçi bir yaklaşımla bakılacak olursa, bu ve benzeri soruların cevaplanması bu aşamada ne kadar mümkündür? Her alt başlığı ile belirlenmiş bir çözüm modelinden mi bahsediyoruz yoksa daha esnek bir siyasi projeden mi?

Gültan Kışanak: Şunu ifade edeyim, şimdi biz birtakım temel yaklaşımlarımızı koyduk ama bütün ayrıntılarıyla, bunun hukuksal metinleriyle tam bir proje olarak ortaya koymadık. Çünkü bunun bir toplumsal uzlaşıyla, konuşularak-tartışılarak şekillenmesi gerekir. Kastettiğimiz şey bir Türkiye projesidir. Etnik ve coğrafi sınırlarla veya demografik yapıyla ilgili değildir esasen. 26 bölge esaslı dedik az önce. Dedüğünüz bağlamda somutlaştıralım: Şu anda her ilin il genel meclisi var, bu birimin en yüksek meclisi gibi görünüyor. O zaman bölge yönetimini koyarsanız oranın bölge meclisi de olacak. Şu anda il genel meclisi yapısının birleştirilmiş illerdeki izdüşümüdür o.

TKD: Peki şu anki düzende bir ilin mülki amiri olarak valilikler var. Demokratik özerklik projesi bunu nereye oturtuyor?

Gültan Kışanak: Biz burada şunu tanımlamadık: 'Vali seçimle mi gelsin atama ile mi?'. 'Vali olmasın bölge parlamentosunun başkanı olsun'... Bunlar biraz da meselenin ayrıntılı tarafları. Şu anda valilerin ve il genel meclisinin yaptığı işi bölge yönetiminin yani bölge meclisinin yapması üzerinden şekillendiği yeni bir yapıya ihtiyaç var. Şu anda il genel meclisinin bayrağı var. Her ilin il genel meclisini sembolize eden bir bayrağı var. Bölge meclisi olursa doğal olarak onun da bir sembolü olacak. Bunun kıyamet kopartılan bir konu olmasına rağmen, hiç tartışılmaması gereken bir konu olduğunu ifade etmek istiyorum. Bölge yönetimlerinin merkezi hükümetin eğitim, sağlık, iç güvenlik, sosyal hizmetler, ulaşım ve bayındırlık gibi sayılabilecek birçok alanda merkezi maliye politikasına ihtiyaç var. Ama yerel yönetimlerin mutlaka mali kaynaklarının bir kısmının ellerinde kalması lazım. Bir merkezi adalet sistemine, merkezden yürütülen dış politikaya ihtiyaç var. Bunlara ek olarak milli güvenlik, savunma dışında tüm yetkilerin yerele devredilmesini öngören bir program.

TKD: Merkezi idarenin kimi yetkilerini bölgesel yönetim birimlerine

devretmesi Avrupa Birliği bağlamında da gerçekleştirilmesi beklenen bir proje olarak da tartışılıyor...

Gülten Kışanak: Belirttiğimiz yetkiler yerele devredildiği zaman yerel birimler doğal olarak kendi bölgesinde halkın ihtiyaçlarına göre politikalarını şekillendirecekler. Bugün demokratik birçok ülkede uygulanan bir sistemden bahsediyoruz. Avrupa'da, şu anda Türkiye gibi tek merkezden yönetilen tek bir devlet yok. İtalya'da bölge yönetimleri var, Fransa kısmen bunu yapmak zorunda kaldı. Almanya'da eyaletler var zaten. Kantonlar var birçok ülkede. Çünkü günümüzün toplumsal, siyasi ve ekonomik ihtiyaçları bir merkezden planlanarak yönetilemiyor. Pratik olarak, AB uyum sürecinin bir gerekliliği olarak, Türkiye şu anda istatistik verilerini 26 bölge olarak toplamaya başladı. Ulusal Kalkınma Ajanslarını 26 bölge üzerinden şekillendirmeye çalışıyor. Bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak için, özgün ekonomik programlar uygulayabilmek için bir nevi zorunluluktur bu. Ekonomik olarak önemli ayaklarından birisi de, kapitalist modernitenin yarattığı tahribatları da gideren, halkın kendi geçim kaynaklarını koruyabileceği, kooperatifleşmenin güçlendirilebileceği ekonomik modelleri de içinde barındırdığı bir projedir. Yani sadece idari ve siyasi alanla sınırlı değil önerdiğimiz. Bu yapılırsa işler kolaylaşacak, daha hızlı yol almak mümkün olacak. Yani başka tartışılacak ne var, kıyamet kopartılacak ne var, anlamak mümkün değil. 'Ama özgürlük alanı olur Kürtler için' yaklaşımı da korkunç bir şey. Bu ülkedeki tüm kimlikler, tüm inançlar, tüm kültürler kendilerine özgürlük alanları bulabilmeliler, kendilerini koruyabilmeliler, korumakla kalmayıp geliştirebilmeli ve gelecek kuşaklara aktarabilmeye olanaklarına sahip olmalılar. Eğer demokrasiden bahsedeceksek bunlara karşı çıkamayız.

TKD: Demokratik özerklik projesinin toplumsal ayağı için neler düşünüyorsunuz?

Gülten Kışanak: Yerel yönetimleri, bu bölgesel yönetimleri kurarken daha demokratik bir işleyiş sağlayabilmek için katılımcı demokrasinin gereği olarak STK'larla, mahalle meclisleriyle, kent meclisleriyle, kadın örgütleriyle daha doğrudan ilişki kurabilecekleri kanalları da mutlaka yaratmak gerekiyor. Bu nedenle 'demokratik' diyoruz. Rejime dair bir değişim talebimiz var. Çünkü mevcut yönetim anlayışı, otoriter bir devlet anlayışıdır. Demokrasilerde sonuçta halk yetkilerini geçici bir süre için birilerine devrediyor, ama şu anki düzende seçilen ve yetki devriyle giden kişiler hazır işleyen bir devlet mekanizmasının bir parçası olarak gidiyorlar. O zaman o yetki devrinin bir anlamı kalmıyor. Yani halk adına değil, devlet adına veya ekonomik-siyasi çıkar grupları adına siyaset yürütülüyor. Onun için bunun önünü kesebilecek, ideolojik arka planı olarak demokrasiye duyarlı bir devlet mekanizması ile, katılımcı demokrasi ve katılımcı yerel yönetim modeli ile demokratik özerklik projesini tanımlıyoruz. Yani bunlarla beraberliği inşa etmek gerekiyor. Farklı yaşam iddiası da olan, farklı bir yönetim anlayışı da olan bir model sunuyoruz.

TKD: Devletin stratejik olarak Kürt meselesine yönelik kendini konumlandırması; meselenin çözümünü olabildiğince orta, belki de uzun vadeye yaymak ve bu süreçte Kürt hareketinin örgütsel yapısına zarar vermek üzerinden şekillendi. KCK operasyonlarını böyle anlayabiliriz, yapılan askeri operasyonların da bu şekilde okunması mümkün. Siz demokratik özerklik projesinin siyasi ve ekonomik ayaklarından bahsettiniz. BDP'nin bu yönde -belediyelerde yapılan faaliyetler ekseninde düşünüp cevaplandırmanız mümkün- pratik ve somut olarak bunu besleyebilecek ne gibi projeler var kafasında?

Gülten Kışanak: Sisteme demokratik özünü verecek esas şey, örgütlü bir toplum gerçeğidir. Şu anda biz parti olarak programımıza bu konuya dair bir çerçeve koymuş durumdayız. Hem DTP'nin hem de BDP'nin örgütlenme modeli klasik siyasi parti örgütlenmesinden çok, klasik ilçe örgütlenmesinin ötesine taşan, mahalle meclisi kurulmasını öngören, köy meclisleri, sokak meclisleri kurulmasını öngören, yani daha örgütlü bir toplum yaratılmasını öngören bir programı var. Ve buna dönük çalışmalarımız da var. Birçok ilde, ilçede şu aşamada yetersiz de olsa mahalle meclisi çalışmaları yürütülüyor. Halkın partimize mensup belediyelerle iletişimini sağlayan mahalle meclisleri var. Onlar mahalle meclisleri vasıtasıyla yönetime katılıyor, karar mekanizmalarına ve denetleme faaliyetlerine katılıyorlar. Belediyelerinin stratejik planlarının oluşturulması aşamasında kendi görüşlerini söylüyorlar. Sonrasında bu programların yürüyüp yürümediği konusunda denetim faaliyetleri yapıyorlar. Mesela personelin kendi içerisinde örgütlü bir şekilde, belediyelerinin yürüttüğü politikalara etki yapma imkanı var. Mahalle meclisleriyle kurulan ilişkiler var. Kadın örgütleriyle kurulan ilişkiler var. Onlara ayrılan bütçeler var. Böyle bir şeyi mevcut yasaların izin verdiği ölçüde yönetimi demokratikleştirerek, yönetime katan kanallar oluşturmaya çalışıyoruz. Ama demokratik özerklik konusunda hukuksal düzenleme beklemeden örgütlü toplumu ve demokratik yönetim anlayışını örnek lazım. Bu konuda en zayıf olduğumuz alanlardan birisi ekonomik ayağının örgütlenmesi konusu. Burada alternatif ekonomik modeller üretmek, toplumsal üretimi, kolektivizmi esas alan, piyasadaki insanların bağını koparan alternatif üretim modelleri geliştirmek konusunda pratiğimiz henüz çok ciddi değil. Bu konuda çok ciddi bir zayıflık var. O anlamda biz demokratik özerkliği ilan edilecek bir şey değil, inşa edilecek bir süreç olarak görüyoruz. Bunu inşa etmeye, kültürünü oluşturmaya, toplumsal örgütlülüğünü oluşturmaya, ekonomik örgütlülüğünü inşa etmeye çalışıyoruz. Bu anlamda bir ilan etme değil de inşa etme süreci içerisinde olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

TKD: Referandum sürecinde Kürt hareketinin gösterdiği boykot tavrını, bahsini ettiğiniz inşa etme süreci bağlamında nereye oturtmak gerekiyor? Sonrasında Anadilde Eğitim Kampanyası dahilinde TZP-Kurdi okul boykotu kampanyasını da başlattı. Her iki boykot tavrının da ciddi siyasi etkiler yarattığı söylenebilir. Boykot siyasi tavrına ilişkin kitlelerin pasifize edildiğine dair kimi eleştiriler yapıldı. Bu eleştirinin haklılık payı olabilir mi?

Gültan Kışanak: Birincisi biz boykot kararını alırken beraberinde şunu net bir şekilde söyledik; 'Bu pasif tutum değildir, biz karışmıyoruz ne yaparlarsa yapsınlar tutumu değildir'. Bir reddetme ve bir karşı koyma ile birlikte, kendisini de tanımlama pozisyonudur. Demokratik özerklik konusunda ve demokratikleşme konusunda genel olarak bir inşa sürecinden söz edeceksek, sadece talep eden ve bekleyen değil, bunun araçlarını yaratmaya çalışan bir tutum içerisinde olmak gerekir. Bu anadil talebine karşılık yapılan okul boykotu da böyle bir şeydi. Hani 'biz bunu sadece istiyoruz, talep ediyoruz, bir yerden bekliyoruz' tutumunun ötesine geçen, bir adım daha ileriye geçen bir siyasi tavidir. Boykot tavrı, 'buna karşı ben tavır alıyorum, yapmazsan da tavır alacağım' diyerek daha aktif bir tutum yarattı aslında. Tam tersine öbürü pasiftir. Sadece talep eden pozisyonda olmak, bekleyen pozisyonda olmak daha pasif bir tutumdur. Tam tersine 'ben kabul etmiyorum, reaksiyon gösteriyorum, karşı koyacağım' demenin yoluyla boykot. Ve ben bundan sonraki süreçte de anadilde eğitim konusunda Kürtlerin bu konudaki politikalarının daha da çeşitlendirilmeleri ve güçlendirilmeleri gerektiğini düşünüyorum. Biz beklersek birileri bunu yapar mı bilmiyorum. Ama şu andaki siyasi argümanlar içerisinde 'olmaz, iç barışı bozar' diye en yüksek perdeden, Başbakan'ın ağzından söylenmiş bir söz var. Biz buna karşı bir hamle yaptık, iç barışı bozmak yerine tam tersine bunu tesis eden bir hamle yaptık. 'Bu ülkenin iç barışı neden bozuldu aslında?' sorusunun cevabı şudur: "İnkâr ettiğiniz için, yasakladığınız için, baskı kurduğunuz için bozuldu".